

Rahkoset

Rahkosten sukuseura ry:n lehti
1/2014 – 20. vuosikerta – 25. numero

Matka rajantakaisille juurille – sivu 4

Rakennustöissä Karjalassa – sivu 10

Kosken taru – sivu 14

Ullavaa kuvin ja sanoin – sivu 16

Lähes 800 vuotta Rahkosia – sivu 20

RAHKOSTEN SUKUSEURAN HALLITUS

Rahkonen Seppo, puheenjohtaja
044 3773226
seppo.rahkonen (at) suomi24.fi
Rantakiventie 8a
00960 Helsinki

Keski-Rahkonen Olavi
040 8395237
olavikr (at) gmail.com
Aarnivalkeantie 10 E
02100 Espoo

Rahkonen Olavi, varapuheenjohtaja
014-3722528, 045 78813161
olavi.rahkonen (at) elisanet.fi
Mankolantie 27
40200 Jyväskylä

Rahkonen Veikko
0400 657550
veikko.rahkonen (at) elisanet.fi
Otavankatu 3 B
11130 Riihimäki

Liimatainen Helvi, rahastonhoitaja
0400 686409
helvi.liimatainen (at) sci.fi
Lunttilantie 22
43100 Saarijärvi

Kärri Maija, sihteeri
040 5041821
maija.karri (at) pp.inet.fi
Kärrinkatu 2
53500 Lappeenranta

Rahkonen Jorma, sukulehden tekijä
050 3470083
jorma.rahkonen (at) kolumbus.fi
Tavintie 8 B 22
40400 Jyväskylä

Rahkonen Jukka
044 5854734
j.rahkonen (at) saunalahti.fi
Tikkamannilantie 168
41160 Tikkakoski

Keski-Rahkonen Lauri
044 2974046
lauri.keski-rahkonen (at) kase.fi
Viitasalontie 7
69300 Toholampi

Rahkonen Kyösti
045 2756272
kyosti.rahkonen (at) gmail.com
Kiveläntie 4 as. 6
42700 Keuruu

Rahkosten sukuseuran jäsenmaksu on 10 euroa / vuosi. Ainaisjäsenmaksu on 100 euroa.

*Kannen kuvassa: Juho Rahkonen Laatokan rannalla Yushkovon kylässä.
Kuva: Keijo Penttinen*

Rahkoset-lehti: joulukuu 2014. 20. vuosikerta, 25. numero
Päätoimittaja: Jorma Rahkonen, Tavintie 8 B 22, 40400 Jyväskylä, p. 050 347 0083,
sähköposti: jorma.rahkonen (at) kolumbus.fi

Paino: Mediasepät Oy, Jyväskylä

Kohti 20-vuotisjuhlakokousta

Tervehdys Teille arvoisat sukuseuramme jäsenet!

Taas on vuosi vierähtänyt, ja Jorma Rahkonen on ahkeroinut tuottaen tämän sukulehden luettavaksemme.

Hallituksemme on suunnitellut tulevaa 20-vuotissukukokoustamme, joka pidetään lauantaina 25.7.2015 Hotelli Summassaassa Saarijärvellä.

Rahkoset asuvat ympäri Suomenmaata, mikä tietysti vaikeuttaa yhteisiin tapahtumiin osallistumista. Tämä on kuitenkin myös voima ja vahvuus. Opimme ymmärtämään miten eri suunnilla ollaan ja eletään. Näin tunnemme yhteenkuuluvuutta puhetavasta ja kielimurteesta riippumatta.

Olisi jälleen mukava nähdä runsaasti sukumme tulevassa juhlakokouksessamme. Ohjelma pyritään saamaan myös nuoria kiinnostavaksi. Otamme vastaan uusia ideoita.

Sukukirjan julkaisu siirtyy

Sukututkimustamme on jatkettu tekemällä täydentäviä DNA-testejä sukuyhteyden varmentamiseksi. Sukukirjaan emme ole vielä saaneet kirjoittajaa Saarijärven sukuhaaran osuudelle. Tämän vuoksi joudumme valittavasti siirtämään sukukirjan julkaisua niin, että ensi sukukokouksen jälkeen olisi osia käsikirjoituksesta kotisivuillamme luettavana, mutta ei vielä painettuna. Pieni kirjoittajajoukkomme jatkaa työtään Olavi Keski-Rahkosen toimiessa vetäjänä.

Meidän kaikkien perheiden lähistoriassa on muisteluja, joita vanhempamme ja isovanhempamme ovat kertoneet. Kirjoittakaa muistiin vanhat sukutarinat. Näitä tarinoita ja kuvia pyrimme julkaisemaan sukulehdessämme sekä tulevassa sukukirjassa.

Hallituksella on tapana kokoontua kaksi kertaa vuodessa vuorotellen sen jäsenten kodeissa. Kuluneena vuotena olemme olleet Olavi ja Ritva Keski-Rahkosen luona Espoossa sekä viimeksi Lauri ja Tuula Keski-Rahkosen kodissa Toholammilla. Kiitokset isännillemme ja erityisesti emännillemme vieraanvaraisuudesta.

Jormalle ja Helville seuraajia

Jorma on toimittanut jo noin 20 lehteä vuodesta 1999 lähtien ja haluaisi ensi vuonna luovuttaa sukulehden toimittajan tehtävän seuraajalleen.

Helvi Liimatainen on jälleen ollut keskeinen toimija sukukokoushankkeessa. Hän on ollut hallituksen jäsen alusta alkaen – pian kaksikymmentä vuotta ja luovuttaisi mielellään paikkansa seuraajalle. Kiitokseni Jormalle ja Helville heidän merkittävästä työstään.

Toivotan Teille mukavia lukuhetkiä sekä rauhaisaa joulun aikaa perheidenne ja läheistenne kanssa. Maailman meno ei oikein hyvältä näytä, mutta toivokaamme, että uusi vuosi kääntää talouden nousuun ja koemme elämämmme turvalliseksi meillä ja maailmalla.

Seppo Rahkonen

Matka rajantakaisille juurille

Teksti ja kuvat: Juho Rahkonen

Isoisäni **Armas Rahkonen** syntyi vuonna 1919 ja eli lapsuutensa Karjalan kannaksella. Hänen kotipitäjänään oli Uusikirkko, josta Kanneljärvi erkautui omaksi pitäjäkseen 1925. Paikka sijaitsee lähellä Pietariin vievää junarataa, Lounatjoen aseman lähistöllä, kolmisenkymmentä kilometriä Viipurista kaakkoon.

Toisen maailmansodan aikana hän joutui, monen kohtalotoverinsa tavoin, jättämään kotiseutunsa ja lähtemään vihollisen miehittämältä alueelta. Armas-vaari asettui Nastolaan, Päijät-Hämeeseen. Vuonna 1945 hän tapasi juna-asemalla lumipallojen heittelyn tuloksena puolisonsa Aunen, josta tuli minun isoäitini.

Aune oli mennyt naimisiin 1943 Viljo Kantolan kanssa. Viljo kuitenkin kaatui sodassa 1944. Sodan jälkeen meni jonkin aikaa, ennen kuin mummi sai ”vapautuksen” ensimmäisestä avioliitostaan ja saattoi mennä virallisesti naimisiin Armaksen kanssa. Tämä tapahtui 6.10.1946 Lohjan pappilassa. Asemamiehen työ vei miestä ja perhettä eri paikkakunnille, mutta vuodesta 1962 lähtien Armas asui mummini, isäni ja setäni kanssa Lahdessa. Siellä on muuten nykyisinkin todella paljon karjalaisia, etenkin Viipurista tulleita.

Minulla on siis sukujuuria Karjalassa, ja identiteettini on osittain hämäläinen (isäni äidin puolelta) ja suurimmaksi osaksi itäsuomalainen ja karjalainen. Alue tuntui kiehtovalta jo sen vuoksi. Valitettavasti vaarini ei ole ollut enää vuoden 2001 jälkeen keskuudessamme, mutta hänen kertomuksensa ja muistonsa elävät mielessäni aina.

Ajatella, että minun piti elää 36-vuotiaaksi ennen kuin ensimmäistä kertaa tulin käyneeksi tuolla alueella. Heinäkuussa 2014 vuokrasin kahden kuvaajaystäväni kanssa asuntoauton ja lähdin viikoksi kiertämään tarunhoh-toista Karjalaa.

Armas Rahkonen (oikealla) Viipurissa vähän ennen talvisotaa. Kuvan muiden henkilöiden nimet eivät ole tiedossa.

Kuva: Olavi Rahkosen kotialbumi

Miksi en aiemmin ollut käynyt Karjalan kannaksella, vaikka sukujuureni viittaavat sinne? Ehkä paikka on liian lähellä, ajattelin että ehtiin sinne. Toisaalta on pakko tunnustaa, että minulla oli monen suomalaisen tavoin ennakkoluuloja Venäjää kohtaan. Olin pitkään kuvitellut, että siellä on huonot tiet, paljon rikollisuutta ja muutenkin vaarallista matkustaa.

Nämä ennakkoluulot osoittautuivat perättömiksi: ainakin vuonna 2014 Karjalan kannaksella on hyvät tiet, eikä kukaan tullut häiritsemään meitä, vaikka pysäköimme matkailuautomme yöksi milloin mihinkin paikkaan, yleensä johonkin parkkipaikalle metsän reunaan.

Ilta Viipurissa.

Sortavalan keskusta.

Kohti Viipuria ja Käkisalmea

yömmä.

Ylitimme rajan Lappeenrannan läheltä Nuijamaalta. Siitähän ei mennytkään kuin pieni tovi Viipuriin, jossa vietimme ensimmäisen

Täytyy kyllä sanoa, että tutustuttuani Viipuriin mieleeni nousi katkeria ajatuksia: miten hienon kaupungin menetimmeekään sodassa!

Mashezeron kylä Petroskoin lähellä. Saunakin on lämmitetty.

Muistan, kuinka pari kesää aikaisemmin olin käynyt Lappeenrannassa Etelä-Karjalan museon näyttelyssä, jonka teemana oli kolme karjalaista kaupunkia, Lappeenranta, Viipuri ja Käkisalmi. Kaksi niistä jäi Neuvostoliitolle ja on nykyisin Venäjällä.

Samassa museossa oli myös valokuvanäyttely Äänisestä – johon pääsisin myös tutustumaan matkallani.

Monesti kun Suomessa puhutaan Karjalasta, tarkoitetaan lähinnä sodassa menetettyjä alueita. Mutta Karjalaa on myös Suomen puolella: Etelä- ja Pohjois-Karjalan maakunnat ovat nekin Karjalaa, joka sitten jatkuu rajan takana. Tämä yhteys tekee omien sukujuurten tutkimisesta vielä kiinnostavampaa.

Pää täynnä ajatuksia ja tunteita lähdimme Viipurista eteenpäin. Laatokan rantamia seurailen saavuimme seuraavana päivänä Käkisalmeen. Koska oli vuosisadan helleviikko, kävimme luonnollisesti uimassa aina kun eteen tuli sopiva vesistö. Käkisalmen vanhan linnoituksen kohdalla virtaava vesi oli mukavan viileää.

Seuraava etappimme oli Sortavala. Sen van-

hat puiset rakennukset toivat mieleen Suomen – eihän nykyiselle rajalle ole kuin muutama kymmenen kilometriä – mutta venäläiseen tapaan korttelit olivat varsin rähjäisiä ja huonokuntoisen näköisiä. Toisaalta en voinut olla ajattelematta sitä, kuinka Suomessa 1960- ja 70-luvuilla miltei kaikki hienot vanhat puukaupungit oli jyrätty maan tasalle laattikomaisten betonirakennusten tieltä. Venäjän puolella sentään vanhoja puurakennuksia näytti olevan enemmän jäljellä, vaikka ne olisivatkin kaivanneet pientä pintaremonttia.

Sortavalasta matka jatkui Laatokan pohjoisosan vuonomaisten maisemien ohi itään, kohti Aunuksen Karjalaa. Tie oli kymmenien kilometrien matkalla lähes viivasuora ja tasainen, ja ympärillä oli pelkkiä erämetsiä. Lähempänä Petroskoita näkyvät alkoivat muuttua mielenkiintoisiksi, kun vastaan tuli useita jokien ja järvien varsilla olevia karjalaiskyliä. Seuraava ilta ja yö vierähtivät Petroskoissa eli Äänislinnassa. Mieleeni jäi, kuinka kaupungin pääkadun varrella olevassa isossa vanhassa rakennuksessa luki Pohjola. Se oli todellakin Pohjola-niminen hotelli.

Suomi-viitteet eivät siihen loppuneet: kaupan hyllyllä oli pitkä rivi venäläistä Kalevala-

Hotelli Pohjola Petroskoissa.

Yksinäinen mummo Äänisen rannan kylässä.

nimistä sulatejuustoa, jonka etiketissä oli itse suomen kieltä.

Väinämöinen kera järven ja puisen soutuve-
neen! Petroskoin lähellä olevissa karjalaisky-
lissä moni ohikulkija tuli puhumaan meille
suomea. Moni karjalaiskylän asukas kertoi
käyneensä Suomessa usein ja opiskelleensa

Sitähän tunsi melkein kuin olevansa kotona,
vaikka oltiin parisataa kilometriä Suomen
rajalta itään. Nämä alueet eivät koskaan ol-
leet kuuluneetkaan Suomeen, mutta karjalai-

Kalevala-juustoa petroskoilaisessa supermarketissa.

suus ja kalevalaisuus yhdistivät meitä ja kylän ihmisiä. Joku laittoi saunankin lämpenemään ja hyppäsi laiturilta uimaan.

Äänisen aallot

Matkamme jatkui Äänisen rantoja pitkin etelään. Tällä taipaleella näin reissun hienoimmat karjalaistalot. Vaikka alue näytti varsin autiolta ja ihmisiä oli vähän, moni tienvarren karjalaiskylä oli hyvässä kunnossa. Rakennuksia selvästi pidetään kunnossa ja perinteitä vaalitaan.

Ääninen jäi erämaisena suurjärvenä lähtemättömästi mieleeni. Jotenkin sitä odottaisi, että kun menee uimaan rannattomaan, lainehtivaan veteen, vesi maistuisi suolaiselta. Mutta eihän tämä ollutkaan meri!

Vietettyämme ikimuistoisen kesäyön ja aamun leiriytyneinä Äänisen rannalle ajoimme eteenpäin. Legendaarinen Syväri ylitettiin lossilla, joka näytti olevan jostain toisen maailmansodan ajoilta. Muutenkin jotkin kylät näyttivät todella vanhanaikaisilta – kuin olisi astunut johonkin 1800- ja 1900-lukujen vaihteen klassiseen maalaukseen.

Laatokan eteläpuolella poistuimme hetkeksi virallisesti Karjalan tasavallan alueelta ja tulimme Leningradin oblastiin. Matkamme huipennukseksi vietimme viimeisen illan ja yön Pietarissa. Vaikka suurkaupungissa on viisi miljoonaa asukasta, se tuntui jotenkin selkeältä ja helposti lähestyttävältä. Seurasimme

Neva-joen vartta pitkin keskustaan ja pysähdimme Eremitaasi-palatsin kohdalle.

Yöme vietimme keskustan puistossa. Grillasimme siellä matkailuauton kaasugrillillä hyvät venäläiset makkarat, jotka huuhoimme alas lukuisilla pullollisilla paikallista Baltika-olutta. Partioimassa ollut poliisiauto kävi kääntymässä parkkipaikan reunalla, mutta eipä virkavalta ollut meistä lainkaan kiinnostunut. (En muuten tehnyt kirjoitusvirhettä: moni luulee edelleen, että Venäjällä on miliisejä, mutta vuonna 2012 miliisi muuttui virallisesti poliisiksi – tämä on yksi osa viranomaisten yritystä kohentaa luottamustaan kansalaisten silmissä. Kaikki asiat eivät enää ole Venäjälläkään niin kuin ne ovat olleet joskus 1990-luvulla tai neuvostoaikana.)

Pietarissakin saimme tutustua joihinkin paikallisiin ihmisiin. Valokuvauksemme herätti huomiota, ja etenkin englantia osaavien nuorten kanssa oli mukava jutustella. Useimmat tapaamistamme ihmisistä, joiden kanssa osasimme keskustella, kehuivat Suomea ja suomalaisia. Se lämmitti mieltä.

Viimeisenä päivänä paluumatkallamme ohitimme vielä kerran vaarini lapsuuden kotipaikan. Viipurista lähteminen tuntui yhtä haikealta kuin se oli tuntunut matkamme alussa. Tuntui jotenkin oudolta tulla Suomeen itäpuolelta; kotimaa ja Lappeenrannan seutu, jossa olen viettänyt lapsuuteni kesiä, näyttivät jotenkin erilaisilta,

Äänisen rannalla reissun komein karjalaistalo.

Äänisen rannaton ulappa.

mutta kuitenkin hyvällä, lämpimällä tavalla.

Minulle jäi viikon mittaisesta Karjalankierroksesta tunne, että olin paikannut suuren aukon sivistyksessäni. Tuntui, että oma identiteettini – kuka minä olen, mistä minä tulen,

mikä on paikkani tässä maailmassa – oli jonkin verran selkeytynyt. Näin ja koin paljon samanlaisuutta ja paljon erilaisuutta rajan molempien puolten Karjalassa. Minun oli aikaisempaa helpompi paikantaa itseni Euroopan ja maailman kartalle.

Rakennustöissä Karjalassa

Juhani Rahkonen

Olen kirjoittanut muistelmani *Piepharjun Jussi 1940–2012*. Sen valmistuminen otti aikansa, mutta kuvallisena tuotteena se ilmestyi viimeksi mainittuna vuonna. Painosmäärä oli sen verran pieni, että jaossa sitä on ollut vain aivan lähipiirille. Siinä olen kertonut myös rakentamisesta Karjalassa. Tässä siitä lyhennelmä.

Piepharju voi kuulostaa oudolta, mutta se on Antrean Paakkarilassa olleen kotitaloni nimi. Vaikka en ehtinyt olla ja asua siellä kuin muutaman ensimmäisen elinvuoteni, siitä tuli elämäni ensimmäinen kiinnekohta ja Paakkarilan kylästä elämäni ensimmäinen maisema ja lähtökohta. Karjalan, kotikylän ikävä ei haihdu koskaan; sen tietää jokainen sieltä lähtenyt.

Ensimmäinen matka Karjalaan

Takaisin kotikylän maisemiin minut ja puolisoni Ritvan vei kesällä 1999 Arvo Henttonen, joka oli jo kymmenkunta vuotta ehtinyt kulkea omissa maisemissaan Antrean Henttolassa ja kuljettaa henkilöautollaan sekä bussiretkillä jo satoja kotikyläänsä kaipaavia. Veljeni vaimo Aino-Mari Rahkonen pyysi meitä tälle matkalle mukaan. Niin saimme tutustua Arvoon. Hänen sekä hänen hankkimiensa karttojen avulla löysimme metsittyneistä maisemista kotitalon paikan. Löysin isän neuvon mukaan rakennusten sokkelit, ja jopa sen suuren rapakivenkin, jonka päälle mummo pakeni suurta sonnia.

Samalla matkalla Arvo vei meidät kotitaloonsa Anttilaan, missä joimme maljat onnistu-

neelle matkalle – ja Karjalalle.

Anttilaa hallitsi tuohon aikaan Henttolan kylässä aiemmin toimineen kolhoosin traktorinkuljettaja Valentin Mitrushin, joka oli tullut taloon vaimonsa Marian kautta. Marian isä oli nimittäin ollut sovhoosin ja kolhoosin johtaja ja hän oli saanut asuttavakseen talon, joka sijaitsi kätevästi aivan maan tien varressa.

Anttila oli ja on osittain edelleen kesäasuttavassa kunnossa, mutta peseytymismahdollisuutta ei ollut, sillä vanha sauna oli lahonnut. Kun talossa kesäisin kävi runsaastikin vieraita, niin suomalaisia kuin venäläisiäkin, ja Arvo itse välillä asuikin talossa, niin peseytymispaikkaa tarvittiin. Jo tuolla ensimmäisellä matkalla Arvo kysyi, tulisinko hänelle kaveriksi rakentamaan saunaa vieraalle maalle. Empimättä suostuin.

Elämä muuttui Venäjällä. Joulukuun viimeisenä päivänä 1999 presidentti Boris Jeltsin erosi tehtävästään ja maata johtamaan nousi hänen nimittämänsä pääministeri Vladimir Putin. Siirryttiin Putinin aikaan, vaikka tuolloin ei vielä arvattu, miten vaikuttava siitä tulisi. Moinen vallanvaihto ei mitenkään tuntunut Suuren Venäjän maan rajaseutua olevassa Antreassa.

Sauna entiselle kartanonmaalle

Anttilan talo on aikanaan rakennettu Vuoksen rantakalliolle. Vuoksen vesi väistyi 1800-luvun puolivälissä tehdyn virranlaskun myötä, mutta vanhat penkereet ovat yhä näkyvisiä. Näin pihakallio alenee kohti entistä virran uomaa, joka nykyisin loppukesästä lainehtii horsmikkona. Parikymmentä metriä taloa

Satoja työtunteja tarvittiin, mutta kyllä se on kannattanut.

alempana kasvoi koivu, jonka tuntumaan Arvo oli saunan suunnitellut. Suunnittelussa apuna hänellä oli toinen Henttolan kylän poika, Aarne Henttonen; rakennusmestareita molemmat miehet. Kolmantena mestarina minä, Piepharjun Jussi. Ja naiset, Ritva ja Aino-Mari, joita ilman olisi moni asia jäänyt tekemättä ja moni ateria syömättä. Aina välillä töiden edistyessä he kävivät Anttilassa huoltamassa joukkoja ja siistimässä paikkoja ja työmaata.

Pohjatyöt aloitettiin kesällä 2000. Pohja punnittiin tarkasti ja harkot asetettiin paikoilleen. Saunan hirsinen kehikko oli tekeillä Talikkalassa. Venäläiset kirvesmiehet olivat luvanneet toimittaa sen paikoilleen, mutta siellä kaikki on suhteellista, ajan kulkukin. Toimitus viivästyi. Sillä aikaa minä valmistin ovet ja ikkunat sekä saunan lauteet firmani JR-Puutyön tiloissa Tervakoskella. Ne piti kunnostaa käytetyistä koska Venäjälle ei saanut viedä uusia.

Kun Arvo sitten soitti, että saunan kehikko on saatu paikoilleen, niin kiireen vilkkaa Anttilaan töihin. Meillä oli matkassa mukana huolestuttavan paljon työkaluja, mutta tuli ei onneksi kiinnittänyt niihin huomiota.

Arvo mittasi ovien ja ikkunoiden paikat ja minä sahasin moottorisahalla reiät seiniin. Puutavara haettiin Kavantsaaren sahalta ja se oli laadultaan hyvää – olihan se kaadettu meidän metsistämme. Sahanhoitajana minua sikäläinen saha kiinnosti kovasti. Firman hoitajana oli kaunis venäläinen rouva, joka kävi meille puutavaraa antamassa jopa Voitonpäivänä, sikäläisenä merkittävänä juhlapäivänä. Arvo muisti myöhemmin rouva-johtajaa. Suhteiden hyvänä pitäminen on siinä maassa tärkeää, jos tietysti on meilläkin.

Kattolevyt tuotiin Suomesta, mutta koska ne olivat todella painavia, oli Arvon, Paajasen Eskon ja Jaakonsaaren Maunon lähdettävä

öiseen aikaan hakemaan tulliin jäänyt erä rajalta.

Nukuin kirves vieressä

Minä jäin yksin Anttilaan. Kyllä se vähän hirvitti. Nukuin, tai pikemminkin valvoin, kirves vieressä.

Esko teki suuren työn käärtessään hiekan saunan ja pukuhuoneen pohjalle. Ja Esko ammattimiehenä myöhemmin uusi Anttilan sähkötkin. Saunassa toimitaan tarvittaessa yhä kynttilän valolla.

Arvo oli tehnyt sopimuksen lattioiden valusta paikallisen miehen Feodorin kanssa, mutta seuraavalla viikolla Anttilaan mentyämme näimme, että informointi- tai ymmärryskatsoksen takia hän oli vain levittänyt kivituhkaa lattialle, mikä suinkaan ei ollut tarkoitus. Ei muuta kuin Antrean keskustasta sementtiä hakemaan. Kun sitä ei siellä ollut, niin kauheata kaasua 50 kilometrin päähän niitä teitä Viipuriin, jotta ennen sulkemista ehdimme saada viisi säkkiä sementtiä, ja vauhdilla takaisin.

Vielä samana iltana aloitimme lattian valamisen. Ilta oli jo pitkällä, kun saimme työn tehtyä. Arvo lupasi yöllä nousta liippaamaan lattiat, kun ne hiukan ehtisivät kuivahtaa. Toisessa kädessä taskulamppu ja toisessa kädessä liippi, hän sen työn teki ja lattioista tuli oikein hyvät.

Suomesta tuotiin Aito-kiuas piippuineen päivineen. Tuohon aikaan tullista sai tuoda tavaraa 50 kiloa (nyt 35kg) henkeä kohden, joten painon kanssa oli oltava tarkkana. Nuori tullimies ei uskonut, mutta kun tullin päällikkö oli punninnut muutaman osan ja huomasi painojen pitävän yhtä Arvon kirjanpidon kanssa, pääsimme läpi. Katto tehtiin paneelista.

Saunassa alkoi kaikki olla paikoillaan: ovet, ikkunat, kiuas, lauteet, vaatenaulakot, pukuhuoneen penkki. Mutta mistä saada kiuaskiviä, kun Karjalassa ei ollut.

Aino-Mari ja Ritva olivat tulossa Anttilaan. Niinpä soitin Ritvalle, että tuokaa laatikollinen kiuaskiviä – oli siinä naisilla raahaamista. Olimme Arvon kanssa heitä Viipurin asemalla vastassa ja naiset totesivat ensisanoikseen: ”Olettepa te muuttuneet venäläisen näköisiksi.”

Niiden töiden jälkeen rakentamisen lika oli jo iskostunut nahkaan. Mutta sitten päästiinkin lämmittämään sauna ensimmäistä kertaa.

Se oli minulle pyhä hetki, kun Arvon kanssa saunottiin neitsytlöylyt. Oli hiljainen, lämmin Karjalan ilta. Muistelimme saunan rakennusvaiheita, kyselimme toisiltamme, vieläkö viskattaisiin vähän löylyä. Välillä käytiin vilvoittelemassa koivun katveessa. Siinä Arvo sanoi: ”Jos äiti nyt näkisi poikansa omalla pihalla, omassa saunassa, hän olisi onnellinen.”

Tuo hetki oli mieleenpainuva, unohtumaton. Ritva ja Aino-Marikin totesivat, miten hyvät löylyt saunasta sai. Ja myöhemmin sen ovat kokeneet kymmenet ja taas kymmenet Anttilan kävijät.

Aita pihamaan rajaa, kuuri puut kuivana pitää

Seuraavana kesänä rakensimme aidan Anttilan pihapiirin ympärille. Siihenkin haettiin puutavara Kavantsaarelta. Sahattiin pystylaudat ja kaivettiin pystytolpat syvälle maahan. Tehtiin portti jalankulkijoille ja leveä, kaksiosainen autolla ajamista varten.

Arvon koti Helttolan kylässä. Aita ja puutarhakalusto on uusittu. Tekijöinä Arvo ja Piepharjun Jussi.

Pihalle eli kartanonmaalle suunnittelin pihakaluston, sillä talossa kävi tutustumassa ja levähtämässä Karjalan kulkijoita paljon. Verstaallani tein filmivanerista pöytälevyt, joiden jalkana olleet pitkät pöllit upotettiin maahan. Lyhyemmät pöllit ovat toimineet istuimina pyöreiden pöytien ympärillä.

Mutta ei rakentaminen tähän loppunut. Polttopuut olivat taivaan alla ja eiväthän saunapuut sillä tavoin kuivana kestä, eivätkä aina tallessakaan. Suvella 2002 suunniteltiin ja myös tehtiin lautarakenteinen puuvaja eli kuuri Mitrushinien entisen navetan päätyyn, mistä sai hiukan näkösuojaakin. Siellä ovat puut olleet hyvässä suojassa.

Näiden rakennusvaiheiden aikana ja muillakin matkoilla olen saanut palata entiselle, omalle kotiseudulle. Olemme Ritvan kanssa saaneet uusia hyviä ystäviä, niin venäläisiä kuin suomalaisia.

Anttilaan on aina ollut ilo lähteä. Talo on nyt Arvon omistuksessa, mutta vuokratontin raja vedettiin pihan halki niin, että sauna on Suuren Venäjän puolella. Siellä me sitten saunomme.

Siellä se sauna on edelleen koivun katveessa ja iltaisin lehvien läpi vilkkuu se tähti, joka meidät kotiin johti.

*Juhani Rahkonen alias Piepharjun Jussi
Kirkkolahdentie 9 A 1
35300 Orivesi*

Kulttuurivaikuttaja Santeri Rahkonen

Karstulassa syntynyt isoisäni Santeri Rahkonen (1891–1959) asui pääosan elämänsä Pirkanmaan Juupajoella. Hän oli asuinkuntansa kulttuurivaikuttaja ja kirjoitti runoja. Kosken taru – Koskenhaltija kertoo (1958) sopii kuvaamaan suomalaisen elämän, kulttuurin ja hyvinvoinnin kehitystä menneinä vuosisatoina. Runo antanee ajatuksia myös meille tämän päivän ihmisille.

Seppo Rahkonen

Kosken taru – Koskenhaltija kertoo

Santeri Rahkonen

Koski kahleetonna vettään vyörytteli
vuolahana suurta merta kohti.
Hongat rantamillaan huojutteli
karhu kuninkaan metsän karjaa johti.

Ajat, ajattomat vuosimiljoonaiset
vapaana näin oli kuohuellut.
Ketä erämiehet – mistä ensimmäiset
ken nimen hälle lienee nimitellyt.

Saapui partaillensa kerran lapinkansaa
niukkaa einettänsä etsiskellen.
Metsään, veteen asetellen ansaa
poroeloansa paimennellen.

Surumielin lauloi joikujaan
saamelainen ahdistuksen alla.
susi sieppoi poron veronansa
ja pirkkalainen lailla pahemmalla.

Väistyttävä oli Pirkan tieltä
periin pohjan väkevämmän alta
Kysytty ei heikommalta mieltä,
kun vahvemman oli oikeus ja valta.

Mutta koski lauloi vanhaa vapauttaan
ei ollut vielä varsa päitsimissä.
Ylvästellen kuohui paremmuuttaan
voittajaa ei ollut ihmisissä.

Näin teutaroiden villivarsan lailla
yötä päivin riehui mahtiansa.

Mutta sijan pysyvän sai ihminen jo mailla
pirtti siellä täällä nosti savujansa.

Ei kerro kirjat ken kasken kaatoi
ken ohrahalmeen kylvi ensimmäisen.
Kans` risukarhin pellollansa raatoi
ja paistoi hiilloksella ensi lämpimäisen.

Jo alkoi ajassamme uusi luku
uusi aika uudet tavat vaati.
Juurtui maalle Pellervoisen suku
myllyn kolkaavaisen koskenkorvaan laati.

Vuodet vieri verkkaan hidastellen
moni polvi muutti mullan alle.
Nälkä, rutto sodat vuorotellen,
vaan koitti aika viimein tekniikalle.

Kävi kosken reunamalle kerran mies
vakain tuumin katsoi kuohuntaa.
Keinot keksi, tavat taisi tiesi
ajatukset asetteli pintaan.

Mitä mietti, senpä myös hän näytti
vangiks` vaati kosken kuohuvaisen.
Hyötytyöhön luonnonvoimat käytti
suitset suuhun varsan riehuvaisen.

Jo vyöryy virta määrättyä uomaa
uusi aika koneen mahdin alkaa.
luonto palvoo ihmisneron luomaa,
tehdaskengin verhotaan jo jalkaa.

Työntyy nahkaa kenkää, työssä tahti
koski laulaa uuden Sammon virttä.
palveluun on pantu villi mahti,
lankuks laudaks vuolemahan hirttä.

Jo varttuu kylä, pirtti pirtin laitaan
kohos koulu, kaupat, juhlatalo.
Leveämpi leipä elämähän saitaan
kohentuipa myöskin hengen valo.

Puuhaa ihmissuku, häärii hyörii
kylä kohoo aina ehompana.
Vinkuu remmit, sadat pyörät pyörii
koski kuitenkin on mahdin antajana.

On moni pää jo murentunut multaan
uusi astuu aina tilallensa.
Vaan nero, jota vaihtaa ei voi kultaan
on säilyttävä mahti mainehensa.

Saa kevään tullen koski uutta voimaa
jonka luonto ajaks` antaa sille
taas uuden laulun koski saattaa soimaan
kunniaksi uran uurtajille.

Ken harrasmielin kuulla haluaa
ja partaallansa hetkeks viivähtäisi
hän kuulla voisi koskenhaltijaa,
sen laulun mahdin, voiman ymmärtäisi.

Ei vihanlietsoja ei uhmapää
kuulla saata koskenhaltijaa.
Myös lähimmäistään tulee ymmärtää
niin parhaimmin sen taian tajuaa.

Synnyin

*Rahkosen sukuun
putkahdin päivän valoon
syyskesällä elonleikkuu aikaan*

synnyin

*lapsuuteeni
lapsuuskotiini
Piilolan pirttiin
kurkahirren alle
ruisleivän tuoksuun
iltatuulen huminaan*

synnyin

*esiäitien marjamaille
esi-isien pieksun jälkiin
korpikuusten pimentoon
pihakoivun katveeseen
metsälähteen läikyntään*

synnyin

*penskaksi perheeseeni
siskoksi siskoilleni
sisareksi veljilleni*

synnyin

*ilman omaa valintaani
ilman omaa tahtoani*

synnyin

*äitini sylihin
isälle laulintuseksi
serkuilleni serkkuseksi
muulle suvulle mukulaksi*

synnyin

kyläläisille tytöntylleröksi...

*...kyläläiset kauhisteli
pyörittelivät päitään
ihmettelivät yhtenäin
supattivat selän takana:
kahdeksas kakara
kahdeksas kakara
kahdeksas kakara...*

Toini Virta
marraskuu 2014

Antti Saari

Ullavaa kuvin ja sanoin

Toimittanut Olavi Keski-Rahkonen

Sukuseuramme jäsen Antti Saari kuoli Kokkolassa 5.12.2012. Hän oli syntynyt Ullavassa 16.1.1926, missä toimi kotitalallaan Kivillä maanviljelijänä koko ikänsä. Antin isä Väinö haavoittui Tampereen taistelussa 28.3.1918 ja kärsi siitä aiheutuneesta invaliditeetistä loppuikänsä. Siitä syystä Antti joutui sisarusparven vanhimpana ottamaan vastuun tilan hoidosta varsin nuorena. Tämän päätoimensa ohella hän teki poikkeuksellisen mittavan työn keräämällä ullavalaista kansanperinnettä, etsi ja löysi arkeologisia asuinpaikkoja sekä esineitä ja käytti kameroitansa kaikkien näiden asioiden tallentamiseen.

Olemme asuneet kaukana toisistamme, mutta yhteinen harrastus Ullavan historiaan on aina tavatessamme ollut keskeinen puheenaiheemme. Antti piti vuosikymmenten ajan puhelimitse minua ajan tasalla Ullavasta tekemisistään löydöksistä. Olen siitä hänelle kiitollinen ja nämä keskustelut ovat laajentaneet paikallistuntemustani, joka minulla 50-luvulta Ullavan ulkopuolella asuneena olisi muuten jäänyt kovin heikoksi.

Rahkosten Sukuseura päätti muutama vuosi sitten sukukirjan laatimisesta. Videnajat ja Rahkoset ovat ainoat Ullavaan 1500-luvulla tulleet suvut, joiden jälkeläiset ovat katkaematta asuttaneet perustamiaan kantatiloja ja niiden lisäksi levinneet Ullavan kaikkiin kyliin. Siten Rahkosten sukukirjan Ullavaa käsittelevästä osasta tulee samalla myös pitäjänhistoriaa henkilöpainotteisesti. Aineistoa kerätessäni Antti oli ensimmäisiä henkilöitä, jonka puoleen käännyn, sillä tiesin, että hänellä sitä on runsaasti ja kaikki hyvässä järjestyksessä. Vuonna 2008 sain pariin ottee-

Antti Saari ahkerasti käyttämänsä kirjoituskooneen ääressä 1974.

seen käydä hänen kotonaan kuvaamassa digikameralla huomattavan osan hänen laajaa kuva-aineistoaan sekä luvan käyttää sitä lähteenä kirjoitustyössäni.

Antin naapuri, eläkkeellä oleva toimitusjohtaja Jukka Vähälä, kirjoitti hänestä nekrologin vuosi takaperin (Antti Saari in memoriam, Ullavan Joulu 2013, s. 8–9), josta tässäkin lainauksia.

Sodan jälkeen Antti suoritti Toholammin Kotiteollisuuskoulun lukuvuonna 1954–55. Hän

25.2.1981 helmikuun melankoliaa

Linnun lentoonlähtöjälki 16.3.1981 (yllä). Näädän jäljet Ullavan Vähälän Kiviharjussa 15.3.1981 (oikealla).

osallistui aktiivisesti moniin Ullavan järjestöjen luottamustehtäviin. Historian kipinän hän sai jo kansakoulussa ja kehitti sitä erityisesti arkeologian suuntaan itseopiskelulla lukemalla alan teoksia ja ennen kaikkea liikkumalla luonnossa tekemässä omia havaintojaan. Löydöksistään hän raportoi asianomaisille viranomaisille. Hän keräsi suullista perimätietoa, kuvasi työtapoja ja talletti paikallista murretta. Hän haastatteli paikallisia henkilöitä kasettinauhaille ja teki niistä kirjallisia ra-

portteja selostaen taustoja ja tarpeellisia yksityiskohtia. Keräämänsä aineiston hän toimitti pääasiassa Suomen Kirjallisuuden Seuran Kansanrunous-arkistoon, jossa on 3278 liuskaa hänen raportejaan ja yli 230 tuntia äänitteitä. Olen käynyt siellä lukemassa niitä ja voin lausua, että ne on tehty hyvän kansatieteilijän ammattitaidolla.

Harrastustyöstään Antti on saanut runsaasti julkista tunnustusta Museoviraston, Kalevala-

Helmikuu 1982. Tämä kuva tuo mieleeni yksityiskohtan Antin kyvystä tehdä tarkkoja havaintoja. Hän soitti minulle ehkä muutamia vuosia tämän kuvan ottamisen jälkeen ja kysyi, miksi piikkilanka värähtelee itsestään pakkasella. Kyselin tarkemmin olosuhteista ja Antin selostettua tarkasti muistelin omia nuoruusvuosien kokemuksiani, kun korjasin kotitilamme piikkilanka-aitoja. Selitin: pakkasella lanka supistuu ja kesällä kireälle vedetty lanka kiristyy kuin viulun kieli; kaikissa tolpänväleissä lanka ei ole yhtä kireällä; naulaliitoksen antaessa periksi langan jännitys laukeaa ja se alkaa värähdellä kuin viulun kieli näppäilyinä. Antti oli hyvin tyytyväinen selitykseeni.

seuran ja Suomen Kirjallisuuden Seuran kunniakirjoina. Huomattavin tunnustus oli Suomen Kirjallisuuden Seuran Samuli Paulaharjun rahaston elämäntyö-palkinto vuonna 2004. Valokuvaamisen Antti aloitti 1940-luvulla ja kehittyi siinä sekä tekniikan että taiteen hallitsijaksi. Kameransa takaa hän näki tarkalla silmällä luonnon ja arkielämän kauneuden ja muista kiireistään huolimatta ehti saada sen talteen. Tähän artikkeliin valitsin muutamia tyypillisiä näytteitä hänen valokuvista teksteineen. Pääosa on mustavalkoisia ja hänen vedostamiaan. Joihinkin kuvateksteihin olen lisännyt täydennyksiä. Kuvien tekninen laatu ei ole lähelläkään alkuperäisten tasoa, sillä tässä ne on suurennettu digikamerani albumista, jossa koko aukeama näkyi yhtenä ku-

7.8.1964 klo 23.30. Salamman valokuvaaminen ei onnistu aivan harrastelijalta. Antilla sekin taito oli hallussa.

vana. Kohteet valitsin samalta kylältä kävelyetäisyydeltä Antin kodista. Kuvia on eniten Ullavasta, harvakseltaan kautta maakunnan ja jonkin verran kauempaakin.

*Ali-Vähälän
navetta paloi
sunnuntaina
17.8.1980.*

*Palo oli syttynyt
n. klo 19. Omis-
tajat perheineen
olivat lomalla ja
he palasivat,
kun navetta oli
lähes loppuun
palanut. Tuli
levisi räjähdys-
mäisesti nave-
tan vintillä ei-
vätkä palokun-
nat ehtineet
ajoissa sammut-
tamaan. Poh-
joistuulen ansi-
osta asuinra-
kennukset säi-
lyivät. Palokun-
nat saivat suo-
jeltua
(tärveltyneenä)
lähellä siltaa
olevan vanhan
saunan ja trak-
toritallin. Kuva
oli Keskipohjan-
maassa 18.8.*

*29.6.1966. Vähälän Kotosilta
eli Karjasilta.*

*Tällä paikalla lienee ollut
silta melkein yhtä kauan kuin
Vähälässä on asuttu. Vielä
1700-luvulla oli peltoja aino-
astaan joen länsipuolella ja
karja laskettiin laitumelle
toiselle puolelle jokea. Silta
on ollut rakenteeltaan tällai-
nen niin kauan kuin tiede-
tään.*

Lähes 800 vuotta Rahkosia

Saarijärveltä lähtöisin olevat Piilolan Rahkoset osallistuivat viime kesänä sanomalehti Keski-suomalaisen iäkkäin sisarusparvi -kyselyyn. Heinäkuussa 2011 otetussa kuvassa sisaruksista puuttuu Yhdysvalloissa asuva Eija. Kuvassa olevista Matti ei ole enää elossa. 12:n elossa olevan sisaruksen yhteisikä oli marraskuun 2014 lopussa 783 vuotta, 6 kuukautta ja 22 päivää. *Kuva: Arvo Suomalainen*

Sukukokous Saarijärvellä

Rahkosten sukuseuran 20-vuotisjuhlakokous järjestetään Hotelli Summassaareissa Saarijärvellä lauantaina 25.7.2015. Sukukokoukseen ohjelma ja ilmoittautumistiedot julkaistaan kesäkuussa 2015 ilmestyvässä sukulehdessä, mutta merkitse tapahtuma kalenteriisi jo nyt.

Hotelli Summassaari tarjoaa majoitusta sukukokouksen yhteydessä kahden hengen huoneessa hintaan 58 euroa / henkilö. Tähän hintaan varaus on tehtävä 26.6.2015 mennessä ja mainittava varauksen yhteydessä Rahkosten sukuseura.

Lisätietoja Summassaaresta: www.summassaari.fi